

ЗАНЯТТЯ № 8.

Тема заняття *Особливості утримання , годівлі і використання племінних плідників .* ***лекція***

План заняття

1. Особливості годівлі племінних плідників.
2. Особливості утримання племінних плідників.
3. Використання плідників.
4. Вплив годівлі і утримання на статеву активність, якість і кількість сперми.

Література: основна / І. Карташов І.І., Шарапа Г.С. «Штучне осіменіння тварин з основами акушерства».-К.: Вища школа,1992

Завдання додому (самостійна робота) Підручник ст. 49-50; (с.55-59)

Ветеринарно-санітарні вимоги утримання, годівлі і використання плідників. Моціон: його види і значення.

ОСОБЛИВОСТІ ГОДІВЛІ, УТРИМАННЯ ПЛІДНИКІВ

І ВИКОРИСТАННЯ ЇХ

Стан здоров'я, тривалість життя і ефективність використання плідників залежать не тільки від їхніх спадкових та індивідуальних особливостей, а й від умов утримання, повноцінної і збалансованої годівлі, режиму статевого використання, врахування типів нервової діяльності організму, реакцій поведінки тощо.

Основною умовою для одержання великої кількості якісної сперми від плідників є нормована біологічно повноцінна годівля, причому з урахуванням живої маси, віку, вгодованості та режиму використання.

Раціони складаються індивідуально для кожного плідника. Для підтримання доброго апетиту та засвоєння кормів їх міняють через кожних 3-4

тижні. Вони повинні забезпечувати потреби організму тварин у білках, вуглеводах, жирах, вітамінах (особливо А, Е, В2) і мінеральних речовинах (фосфор, кальцій, мікроелементи).

Важливе значення для ефективного використання плідників мають також належні умови їхнього утримання. Плідників слід утримувати в просторах, чистих, сухих і світлих приміщеннях, регулярно забезпечувати їм активний моціон, систематично чистити та періодично розчищати копита; в теплу пору року плідників

купають. Потрібно максимально використовувати можливості вільного, безприв'язного утримання плідників на пасовищах, лагідно ставитися до них у процесі обслуговування.

Третім важливим фактором у підтриманні статеві активності у плідників і одержанні якісної сперми є правильний, фізіологічне обгрунтований режим використання. Статеве навантаження встановлюють залежно від виду, віку, індивідуальних особливостей плідника з урахуванням умов утримання та годівлі.

Будь-які порушення в утриманні, годівлі і використанні плідників швидко призводять до зниження якості сперми і погіршення їхнього здоров'я.

Годівля. Плідників годують за нормами з урахуванням їхньої маси, віку, вгодованості та статевого навантаження. Раціони повинні бути різноманітними за набором кормів і забезпечувати потреби організму. На процес сперматогенезу, підвищення статеві активності і якості сперми значно впливає вітамін А. Ось чому обов'язковим компонентом раціону повинно бути якісне злаково-бобове сіно, червона морква, трава.

У раціонах тварин необхідно мати різноманітні суміші зернових кормів, які багаті на білки, фосфор, вітамін Е (овес, просо, комбікорми, макуха, ячмінь). Для того щоб повністю забезпечити плідників незамінними амінокислотами, їм доцільно згодовувати корми тваринного походження та борошно з термічно обробленої сої.

Згодовування кормових або цукрових буряків забезпечує організм вуглеводами і сприяє підвищенню нервово-м'язового тону плідників. Силос

дають високої якості, краще комбінований (цукровий буряк, морква, люцерна чи конюшина і сінне борошно).

Плідники повинні мати заводську вгодованість. Ожиріння неприпустиме. Повноцінність годівлі контролюють, систематично оглядаючи тварин, періодично зважуючи їх та досліджуючи якість кормів і крові. При дефіциті мікроелементів чи вітамінів їх вводять додатково. Плідників постійно забезпечують якісною водою.

Утримувати і використовувати племінних плідників на племпідприємствах необхідно так, щоб вони постійно мали високу статеву активність і давали багато якісної сперми протягом тривалого часу використання.

Звичайно, кращий метод, який сприяє нормальному розвитку відтворної функції плідників в теплу пору року,- це пасовищне утримання. Для цього потрібно мати

пасовищні ділянки з розрахунку 0,3-1 га на бугая або жеребця і 0,1 га на барана або кнура. Доцільним є почергове використання ділянок, не рідше одного разу за 10 днів. Повертатися до використання попередньої ділянки слід тільки через 40-50 днів. Через 1-2 роки використання пасовищ ділянки засівають сумішню багаторічних трав.

Для стійлового утримання плідників придатні приміщення, що відповідають встановленим зоотехнічним і ветеринарно-санітарним вимогам. Вони мають бути чистими, сухими, з доброю вентиляцією, без протягів.

Температура повітря в приміщенні для утримання плідників повинна бути в межах 5-8 °С, відносна вологість - не більш як 80 %, а освітленість - в межах 1:10-1:15, температура води для напування плідників - плюс 2-15 °С.

Плідників потрібно постійно утримувати в чистому стані, забезпечувати активним моціоном. Без цього можуть знижуватися стійкість організму до захворювань і статева активність, погіршуватись якість сперми, виникати захворювання кінцівок, проявлятись онанізм тощо.

Утримання бугаїв-плідників. Бугаїв утримують у просторах і світлих приміщеннях у стійлах з дерев'яною підлогою, завдовжки 2,5 м і завширшки

1,8-2 м. У стійлах плідників прив'язують за нашийник з грубого ременю або за допомогою звичайної ланцюгової прив'язі так, щоб вони вільно могли лягати і поїдати корми.

У молодому віці бугаям у носову перегородку вставляють металеве кільце, яке підв'язують до рогів, щоб воно не заважало поїдати корми. Коли бугая виводять з стійла, користуються палицею-водилом.

Бугаїв можна утримувати у денниках без прив'язування. Якщо ж бугая потрібно вивести з денника, його голову фіксують біля годівниці спеціальним пристосуванням і беруть за носове кільце.

У теплу пору року бугаїв утримують у літніх таборах під навісами, їх напувають чистою водою з автопоїлки або чистих відер 3-4 рази за добу. Напувати тварин відразу після взяття сперми не рекомендують.

Бугаїв щодня чистять щітками індивідуального призначення і підмивають забруднені місця тіла теплою водою. Особливо старанно стежать за чистотою статевих органів. Бугаїв слід щодня купати в теплому душовому приміщенні, що

передбачається технологічним процесом роботи на станції. Ратиці бугая систематично очищують від бруду і гною, а двічі-тричі на рік їх розчищають.

Особливу увагу на племпідприємствах слід приділяти систематичному моціону бугаїв-плідників. Кращий вид моціону влітку - утримання на пасовищах поодиночі або групами. Групи тварин комплектують так, щоб вони не билися між собою. Звичайно, враховують поведінку тварин і привчають їх до групового утримання. Щоб запобігти бійкам, а також щоб бугаї не стрибали один на одного, в перші дні прогулянок рекомендують підвішувати до носових кілець гирі, маса яких 2-5 кг. На випадок спеки або дощу тварин ставлять під спеціальні навіси. Перегрівання організму бугая негативно позначається на його відтворній здатності. Територію випасу огорожують. При груповому утриманні бугаї повинні перебувати під постійним наглядом робітника.

Можна організувати індивідуальне випасання бугаїв на прив'язі при довжині ланцюга 4-5 м або на ділянках площею 700-800 м², обгороджених

електропастухом. На пасовищі рекомендують також вкопувати попарно стовпи або залізні штопори завдовжки 1-1,5 м і протягувати між ними сталевий трос з накладеним на нього кільцем, до якого за допомогою ланцюга прив'язують бугая. Це дає йому змогу пересуватися уздовж троса. Для найбільш цінних бугаїв роблять спеціальні вигульні ділянки площею 700-800 м², обнесені міцними огорожами. На більшості племпідприємств для бугаїв організовують примусовий моціон у вигляді електромеханічного монорейкового агрегату, кільцевого коридора, за підводою чи трактором. Монорейковий агрегат (рис. 6) має еліпсоподібну чи прямокутну форму з ланцюгом або тросом завдовжки 75-200 м, до якого прив'язують 25-50 бугаїв.

Трос рухається завдяки електродвигуну і редуктору для регулювання швидкості. Спочатку тварин протягом кількох днів привчають до монорейки, поступово збільшуючи їхню кількість. Доріжку для бугаїв краще робити з добре втрамбованого ґрунту чи асфальту.

Моціон у кільцевому коридорі завширшки 0,8-1 м, зробленому з металевих труб, полягає у тому, що бугаї підганяють один одного, не маючи змоги

розвернутися. Тривалість примусового моціону повинна бути не менш як 2-3 год. щодня за винятком несприятливих за погодою днів.

Утримання баранів-плідників. У теплу пору їх утримують цілу добу на пасовищі, заганняючи під навіси або в тінь, якщо дуже жарко. В стійловий період

року баранів утримують у приміщеннях, які розгороджують переносними щитами на клітки для 5-6 плідників (близько 2-2,5 м² на кожного). При добрій погоді тварин випускають на кормово-вигульний майданчик на весь день. Напувають двічі за добу (вранці і ввечері). Регулярно розчищають ратиці, стежать за чистотою тіла, підстригають шерсть біля очей і забруднені місця на мошонці.

Ветеринарні обробки тварин проводять за 1,5 міс до початку сезону осіменіння згідно з планом.

Утримання кнурів-плідників. Їх утримують в індивідуальних станках з суцільними перегородками або ж у групових станках. Приміщення повинно бути сухим, світлим і чистим. Площа станка близько 8 м² з теплою дерев'яною підлогою і підстилкою для відпочинку кнура. Влітку плідників утримують в добре обладнаних таборах з навісами.

Обов'язковою умовою підтримання статевої активності у кнурів є щоденний моціон у вигляді прогулянки двічі за день на пасовище або прогону спокійним кроком на відстань 1-2 км (в обидва кінці). Щоденна тривалість прогулянок становить 2-4 години.

Кнурів напувають з автопоїлок необмежену кількість разів або після кожної годівлі. Влітку їх потрібно щодня купати або мити, а взимку - чистити. Перед взяттям сперми плідників обмивають теплою водою. Регулярно розчищають ратиці, а їхні кінчики змазують вазеліном один раз у два тижні.

Утримання племінних жеребців. Плідників утримують без прив'язі у світлих і сухих денниках завдовжки 3,5 м, завширшки 3,2 м і заввишки не менш як 3,5 м з доброю вентиляцією. Підлогу в денниках краще робити глинобитною з нахилом до входу. Двері повинні бути широкими і високими. Напувають жеребців перед кожною годівлею.

Плідників необхідно чистити вранці й увечері. При кожному чищенні гриву і хвіст розчісують гребінцем, копита очищають від гною, мошонку і препуцій обмивають теплою водою з милом і витирають рушником. Через кожен місяць копита розчищають копитним ножем.

У теплу пору року вдень жеребців утримують в окремих огорожених левадах площею не менше 15X15 м. Взимку їх випускають у левади або варки на 4-5 год щодня, влітку купують протягом 10-15 хв або обливають водою з відра.

Верховим і рисистим жеребцям ранком і ввечері дають прогулянку по 50-60 хв, а жеребців-вагозовів протягом 3-4 год на день використовують для перевезення неважких вантажів.

СТАТЕВЕ ВИКОРИСТАННЯ

Важливе значення для одержання якісної сперми має оптимальний режим статевого використання плідників. При цьому враховують вид, вік, індивідуальні особливості та фізіологічний стан тварин. Якщо сперму брати часто, то це призводить до перевтоми плідника, зменшення об'єму еякулятів, зниження якості сперми і навіть до статевого виснаження. При надто рідкому взятті сперми може знизитися сперматогенна функція сім'яників та виникнути явище онанізму.

На племпідприємствах слід дотримуватися певного розпорядку роботи. Сперму беруть не раніше ніж через 2 год після годівлі плідників та легкого моціону.

Встановлено, що в придатках сім'яників бугаї і жеребців міститься близько 100 млрд. спермійів, у баранів – 150-200 млрд., а у кнурів - близько 30-40 млрд. Якщо зважити на те, що бугай на одну садку виділяє 5-6млрд. спермійів, баран – 3-6, кнур – 30-40, жеребець-10- 12 млрд. спермійів, то можна підрахувати, на яку кількість садок у різних плідників створюється запас статевих клітин у придатках сім'яників (у баранів - на 40-50 садок, у жеребців - лише на 8-10, а у

кнурів - ще менше).

Бугаїв-плідників використовують залежно від віку. У молодих плідників (12-18 міс) сперму беруть один раз за 7-10 днів, у бугаїв віком 18-24 міс - не більше двох еякулятів за тиждень, а у дорослих - один раз через 3 дні дуплетними садками з інтервалом між ними 10 - 12хв.

У ряді зарубіжних країн сперму від бугаїв беруть по одному еякуляту через 3 дні або дуплетом один раз за 5-7 днів.

Деякі вчені рекомендують застосовувати триплетні садки один раз, за тиждень з інтервалом між ними не менш як 10-15 хв. За рік рекомендують одержувати від бугая не більше 85-95 дуплетних садок.

Баранів привчають до взяття сперми за 40-45 днів до парувального сезону. В період проведення штучного осіменіння овець від дорослого плідника беруть по 4 еякуляти: вдень у два прийоми і вранці після годівлі і годинної прогулянки та

ввечері. У молодих баранів (близько 10 міс) можна брати не більше 10-15 еякулятів за сезон.

Кнурів починають використовувати з 8-10-місячного віку при живій масі 4120-150 кг. Від них беруть сперму не частіше двох разів за декаду. Дорослих плідників використовують для взяття одного еякулята за 3 дні протягом усього парувального періоду. Можна застосовувати і більш інтенсивний режим використання (сперму беруть один раз за 2 дні) протягом місяця, надаючи 8-10-денний відпочинок. Сперму від жеребців беруть, як правило, один раз за день.

При використанні плідників потрібно враховувати типи їхньої нервової діяльності. Тривалі спостереження показують, що тварини різняться між собою стійкістю до захворювань, поведінкою та пристосуванням до умов життя. У кожної тварини є певні особливості у її поведінці. Вони притаманні і плідникам усіх видів сільськогосподарських тварин.

Ключ до розуміння поведінки плідників дає вчення І. П. Павлова про типи нервової діяльності (темпераменти) тварин, залежно від яких проявляються безумовні статеві рефлексі і утворюються умовні. Знання типу нервової діяльності дає можливість правильно використовувати кожного плідника і

запобігати гальмуванню статевих рефлексів.

Нервові процеси складаються із збудження і гальмування. Ці процеси характеризуються певною силою, рухливістю і зрівноваженістю. Кожна тварина має свою силу, ступінь зрівноваженості і рухливості нервових процесів, що й зумовлює індивідуальні особливості її поведінки.

Академік І. П. Павлов за вираженістю нервових процесів поділяв тварин на чотири основних типи нервової діяльності: сильний зрівноважений жвавий; сильний зрівноважений спокійний; сильний незрівноважений (нестримний) і слабкий тип.

Типом нервової діяльності визначається утворення і характер статевих рефлексів у плідників.

Плідники сильного зрівноваженого жвавого типу швидко збуджуються і добре йдуть у парування. Вони швидко звикають до нової для них обстановки, але у них легко утворюються гальмівні умовні рефлексі і сонливий стан. При грубому поводженні з бугаями такого типу у них легко проявляється буйний норов.

Плідники спокійного типу повільніше збуджуються при паруванні, але дають повноцінні садки. Період зовнішнього гальмування у них досить тривалий, а сонливий стан настає нешвидко.

Для плідників нестримного типу характерним є легке збудження. Вони швидко роблять садку у нових умовах. Гальмівні рефлексії у таких самців практично не виробляються. Бугаї цього типу схильні до буйної поведінки і до онанізму.

Плідники слабого типу на пунктах штучного осіменіння не використовуються.

Тип нервової діяльності пов'язаний з конституцією тварин і зумовлюється спадковими факторами і умовами навколишнього середовища, а тому спрямованим вирощуванням і тренуванням тварин можна добитися змін особливостей їхньої поведінки.

Поводження з плідниками і правила техніки безпеки.

При невмілому (грубому або боязкому) поводженні з плідниками у них виникає буйна поведінка, яка є небезпечною для людей. При грубому поводженні і болісних ветеринарних процедурах у плідників проявляються захисні рефлексії і тварини стають агресивними до людей. Якщо ж з тваринами поводяться боязко, невпевнено, то вони проявляють рефлекс переслідування людей.

Для профілактики буйного норову потрібно спокійно і впевнено поводитися з плідниками. Молодим бугайцям вставляють носові кільця, намагаються не завдавати болю тваринам під час обслуговування, давати хоча б трохи смачного корму, водити бугаїв тільки за допомогою палиці-води́ла. Молодим плідникам потрібно надавати можливість більше перебувати на свіжому повітрі, рухатися. Треба стежити за проявом у них статевих рефлексів, привчати до того, щоб вони віддавали сперму на штучну вагіну, вивчати статеву активність, кількість і якість сперми.

У господарствах і на племцідприємствах робітники, що займаються доглядом за плідниками, повинні бути ознайомлені з особливостями поведінки тварин, основними правилами догляду за ними і техніки безпеки.

Слід пам'ятати, що захисні рефлексії у плідників, особливо бугаїв проявляються на будь-які негативні подразники (грубе поводження, побої, неправильне використання штучної вагіни, часті ветеринарні обробки і т. д.). Вони проявляються в манежі, під час прогулянки тварин, коли їх прив'язують у приміщенні. Скотар

завжди повинен бути обережним. Поводитися з бугаями треба твердо, але лагідно. Бугаї дуже не люблять запахів спиртного, одеколону, часнику, цибулі тощо.

У манежі роблять захисні огорожі з вертикальних металевих труб завтовшки 75-100 мм і заввишки близько 150 см. Відстань від стіни до труб становить до 1 м, а між трубами - 40 см.

Станок для взяття сперми або чучело ставлять так щоб шляхи техніка і бугая ніде не перехрещувалися, було зручно брати сперму і тікати за огорожу у разі потреби.

При буйній поведінці цінних бугаїв їх виводять два робітники на розводах з двох боків. Напроти стійла таких тварин вивішують спеціальну трафаретку. Якщо є потреба, можна змінити місце утримання бугая, поміняти робітника і техніка. Нові люди повинні виявляти обережність, дати пліднику добрі корми, проявити ласкаве ставлення. Дуже буйних тварин вибраковують.

Лікування хворих тварин і ветеринарні обробки слід проводити в спеціальному станку з надійною фіксацією. Цю роботу не можна проводити в манежі, де беруть сперму, а також у присутності техніка із взяття сперми і робітника, що обслуговує тварин (особливо при больових обробках).

Рекомендують систематично чистити лоб, шию, потилицю бугая, щоб він менше чухався і не привчався до цього. Прив'язь, перегородки, загони мають бути міцними.

При перевезенні бугаїв або жеребців борти машин нарощують на висоту близько 80 см.

Забороняється дратувати плідників, кричати на них, бити, допускати до них сторонніх осіб, грубо тягнути за носове кільце, підходити близько до голови буйних тварин з боку стійла.